

„USMERENA“ ODBRANA FRANCUSKE ILI ODBRANA „NA SVE STRANE“

U poznatom francuskom vojnom časopisu „Revue de défense nationale“, od decembra prošle godine, izašao je uvodnik generala Ajrea, načelnika Generalštaba, pod naslovom „Défense „dirigée“ ou defense „tous azimuts“. Veliki odjek na koji su neka njegova razmatranja u ovom članku naišla u mnogim zemljama, posebno na Zapadu, kao i činjenica da je i francuski predsednik De Gol, prilikom govora slušaocima Instituta za strategijske studije, krajem godine, izneo izvesne stavove koji se podudaraju sa Ajreovim, upućuju nas na zaključak da se radi o zvaničnom mišljenju političkih i vojnih rukovodilaca Francuske. S obzirom na njen specifičan položaj danas u Evropi i odnos prema NATO-u, smatramo da bi bilo interesantno da čitaoce „Vojnog dela“ malo detaljnije upoznamo sa sadržajem ovog članka.

Francuzi su, prema mišljenju generala Ajrea, već odavno navikli da imaju eventualnog neprijatelja koga pretpostavljaju svakom drugom; ponekad toliko da on na taj način postane, u stvari, i jedini neprijatelj. Najpre je to dugo vremena bila Engleska, a potom, sve do nedavno, Nemačka.

Tako je vremenom za Francusku postala neka vrsta potrebe da ima jednog eventualnog neprijatelja, jasno određenog, protiv koga je trebalo da priprema svoje ratne planove i snage.

Posle drugog svetskog rata, njen raniji glavni protivnik — Nemačka, prestao je to da bude. Razrušena i okupirana od strane saveznika, Nemačka nije više bila, bar trenutno, opasan protivnik kao ranije.

Zatim general Ajre objašnjava pristupanje Francuske NATO-u ovim rečima:

„Upravo u to vreme jedna druga pretnja, isto tako opasna, izgledalo je da se pojavila na horizontu, na istoku Evrope, sa staljinističkim imperijalizmom koji je, pošto je već asimilirao polovinu kontinenta, izgledao spreman da osvoji i ostali deo i koji je imao — na planu klasičnog naoružanja — neosporna sredstva za to.“

Pred ovom prividnom opasnošću, kako to ističe general Ajre, odbrana Francuske ponovo je našla jednog od svojih „pretpostavljenih“ neprijatelja protiv kojega je trebalo da se organizuje. Ona je to učinila s obzirom na nesrazmeru svojih snaga u odnosu na eventualne snage SSSR-a, i to u okviru jednog saveza izvesnog broja zemalja —

Severnoatlantskog pakta. Ovaj savez, kao što je poznato, ubrzo se „duplirao” i vojnom organizacijom čiji je cilj bio objedinjavanje svih odbrambenih napora zemalja — članica u jedan vojni organizam, prilagoden pretnji.

U ovakvim uslovima, nastavlja general Ajre svoja razmatranja, bilo je, sa stanovišta, savezništva, logično da se odredi doprinos, tj. jačina i vrsta snaga koje bi u slučaju krize svaka zemlja-članica stavila na raspolaganje savezu. Ovo utoliko pre što je već u doba mira stvoren čitav lanac međusavezničkih integrisanih operativnih komandi i ostvarena, uz zajedničke troškove, jedinstvena infrastruktura saveza, raspodeljena po teritorijama pojedinih zemalja-članica. Stalna težnja NATO-a bila je da se tačno utvrdi nacionalni doprinos svake zemlje. Pošto je atomski kišobran SAD preneo rušilačku moć novog oružja na interkontinentalni domet — iz čega je, uostalom, proizišla i strategija odvrćanja (odmazde) — ostale zemlje-članice bile su obavezne da dadu izvestan kontingent klasičnih snaga, čije bi savremeno naoružanje bilo izrađeno prvenstveno u SAD.

Pri takvoj zamisli smatralo se da bi bilo potpuno nekorisno i nepoželjno da se Francuska napreže radi izrade sopstvenog nuklearnog naoružanja, pošto je ono već postojalo u SAD i pošto bi to utrošilo sredstva koja bi, po shvatanju NATO-a, bila bolje upotrebljena na stvaranje klasičnih snaga osposobljenih da ojačaju poznati „štit”.

„Čak i u slučaju eventualnog sovjetskog napada, ovaj sistem imao bi za Francusku ozbiljnih nezgoda; zasnivajući francusku bezbednost strogo na tome što Francuska pripada ovom savezu, ta bi bezbednost zavisila jedino od njega, praktično od SAD, s obzirom na glavnu ulogu koju ima nuklearno naoružanje u svetskoj strategiji.”

Odbrana Francuske, kako ističe general Ajre, bila bi tada, u stvari, potpuno poverena SAD, a francuske snage bi eventualno bile angažovane po odluci američkih generala, umesto francuskih komandanata koji bi radili na osnovu direktiva francuske vlade. Francuske snage postale bi tako neka vrsta francuskih strelaca u američkim armijama, integrisane u jedan sistem u kome bi predstavljale samo njegovu nerazvijenu komponentu, s obzirom na to da bi američke snage predstavljale onu razvijenu. Francuska bi tako izgubila, sa nezavisnošću svoje odbrane, i svoju stvarnu nezavisnost.

Postojala bi doduše fikcija kolektivnog rukovođenja savezom u kome bi Francuska imala jedan glas. Ali šta bi mogao taj glas — i koliko — u odnosu na onaj najmoćnijeg člana saveza. Francuska bi mogla samo, uz mnogo odlučnosti, da blokira — zahvaljujući sistemu jednoglasnosti koji se traži kod svake „odluke” — redigovanje izvesnih „dokumenata”, a da time, u stvari, ni najmanje ne izmeni politiku odlučujućeg člana, čak ni da je ublaži. Francuske snage i čitava zemlja mogli bi na taj način da budu angažovani za jednu strategiju koja ne bi imala podršku ni francuske vlade ni komandovanja.

Tako, prema postojećem sistemu NATO-a, Francuska ne bi imala drugu ulogu u pogledu svoje odbrane no da vojnoj organizaciji saveza, odnosno mešovitoj komandi, u stvari, američkoj, stavi na raspolaganje klasične snage.

Operacije u Alžiru su ubrzo pokazale jednu od opasnosti zatvaranja u određen vojni sistem. Pod pritiskom nužde uzete su mnogobrojne jedinice, teorijski namenjene komandi NATO-a, da bi se u to vreme zadovoljile vojne potrebe u Alžiru.

Druga jedna opasnost pojavila se u vezi sa stvaranjem integrisane vojne organizacije Severnoatlantskog pakta; ona je povlačila za sobom neminovno međusobnu mešovitu vojnih organizacija zemalja-članica. Mnogobrojne baze su postojale i dejsstvovale na francuskoj teritoriji. Sa ovih baza, posebno vazduhoplovnih, koje su, teorijski uzeto, imale razlog postojanja samo u slučaju suprotstavljanja agresiji, francuski saveznici mogli su slobodno da operišu svojim sredstvima kako bi podržali svoju politiku u jednom osetljivom trenutku, politiku u suštini različitu od francuske politike, čak i u suprotnosti s njom.

Drugim rečima, dispozitivi francuskih snaga, kao i organizacije za podršku, našli su se tesno izmešani sa onima savezničkih snaga. Ako bi se, dakle, neki od francuskih saveznika našao u ratu koji ne bi proizišao iz svjetske agresije, dakle, pod pretpostavkom koja se ne slaže sa osnovom čitavog ugovora, postojala bi mogućnost i verovatnoća da on otpočne svoja dejstva sa baza koje se nalaze na francuskom tlu, da njegov protivnik napadne ove baze, što bi povuklo za sobom i napad na francusku teritoriju, kao i da snage ovog saveznika budu napadnute tamo gde se budu nalazile, a time i francuske snage izmešane s njima.

U nemogućnosti da odluči o svom stavu, Francuska bi tako rizikovala da bude angažovana u jednom sukobu koji ne bi morao biti i njen, tj. u koji bi bila obavezna da uđe kao član saveza. Prema tome, NATO je za Francusku predstavljao ozbiljnu opasnost koja je mogla uvući njene snage u vojne operacije koje se tiču jednostavno nekih njenih saveznika, naročito onih glavnih.

Međutim, još veći rizik predstavljalo bi neprekidno francusko vojno naprezanje jedino u odnosu na pretpostavljenu opasnost kojoj je trebalo da se suprotstavi Atlantski savez. Jer bezrezervno učešće Francuske u NATO-u neizbežno bi je dovelo u ovu situaciju. Već zavisna od SAD u pogledu svoje odbrane od pretpostavljene sovjetske agresije, Francuska bi od njih isto tako zavisila i u odnosu na bilo koju drugu opasnost koja bi mogla da je ugrozi. U tom slučaju, da li bi Francuska mogla biti sigurna da bi savez ili njegov najmoćniji član uvek pristali da je brane, naročito u slučaju koji ne bi odgovarao pretpostavci — osnovi ugovora?

Stoga su neki vojni rukovodioci u francuskoj vojsci, počev od 1950. god., zahtevali da Francuska počne da izrađuje sopstveno nuklearno naoružanje, što bi joj omogućilo da se suprotstavi opasnostima od kojih je ne bi zaštitio NATO-a, s tim u vezi, da ponovo stekne nacionalnu nezavisnost.

General Ajre je mišljenja da u doba kada je staljinizam bio na vrhuncu, a SSSR već raspolagao nuklearnim oružjem, Francuska nije bila ugrožena nekim ozbiljnim pretnjama — osim od eventualne sovjetske agresije koju je predviđao Atlantski savez.

Analiza svetske situacije danas, ističe on, dovela bi, naprotiv, do toga da se ne treba prepustiti razmatranju samo ove opasnosti. Naj-

pre, izgleda da se ona, u odnosu na svoj prvobitni oblik, osetno smanjila. Sovjeti sada ne pokazuju nikakvu želju za otpočinjanjem rata. Zauzeti time da brzo razviju svoju ekonomiju, da podignu životni standard naroda, oni uviđaju da im je potrebno održavanje mira, kao i izvesna tehnička saradnja sa Zapadom. Uostalom, ravnoteža straha između sovjetskih i američkih termonuklearnih snaga neizbežno navodi i jednu i drugu stranu da se odriču rata — bar opšteg, mada ne i njegovih drugih oblika (ograničenih, lokalnih itd.). Prema tome, veliko strahovanje od sovjetske agresije, donekle logično i objašnjivo — po mišljenju generala Ajrea — nekoliko godina posle drugog svetskog rata, ne izgleda danas opravdano. Mada pretpostavka o ovoj agresiji ostaje i dalje samo teorijska, ona se ne može smatrati kao jedina, čak ni kao prioritarna. Svetska situacija pruža sliku takve nesloge, takvog komešanja i tinjanja raznih žarišta da je nemoguće osloniti se na sadašnju ravnotežu snaga da bi se predvidela budućnost, s obzirom na to da su — u vezi sa promenama situacije u svetu i u odnosu snaga — ove ravnoteže isuviše nestabilne.

U vezi s tim general Ajre ističe da se jedna odbrana i njena sredstva, koji rezultiraju — posebno armije, njihovo naoružanje i doktrina — iz jednog dugog i neprekidnog rada, ne stvaraju za neposrednu sutrašnjicu. Naime, oni se organizuju u isti mah za neposrednu sutrašnjicu i daleku budućnost, što postavlja naročito teške probleme u pogledu njihovog izbora — pogotovu kada se svet razvija današnjom brzinom. Ako se sada začne ideja o organizovanju odbrane, ona će biti potpuno realizovana tek kroz dvadeset godina. Međutim, ko bi mogao da kaže kakva će biti svetska situacija u to vreme?

Šta će biti sa takmičenjem za prevlast u svetu između SAD i SSSR, s obzirom na ostvarenja ovih dveju sila u nuklearnom naoružanju i kosmosu? Gde će se završiti njihova trka u naoružanju, podrazumevaјуći tu i osvajanja kosmosa? Da li će jedna od ovih dveju sila preteći drugu u tehničkom smislu do te mere da je nadjača i u vojnom pogledu, ili će ih postojeća ravnoteža straha i tada još uvek odvrćati od rizika preduzimanja opšteg rata?

Čovek se može takođe zapitati šta će biti od Azije, „tog kontinenta utonulog u istinsko vrenje koje proizilazi iz rušenja starih i trulih društvenih uređenja i socijalnih i političkih meteža izazvanih velikom prenaseljenošću koja se širi i stalno održava nedovoljnu razvijenost i bedu”.

Isto se pitanje nameće i u pogledu Kine; šta će biti ako ova ogromna zemlja, sa nekoliko stotina miliona stanovnika, bude uspela da sa vlada svoje unutrašnje teškoće; dokle će stići sa svojim napretkom, pogotovu ako izradi nuklearno naoružanje i interkontinentalne rakete; kakva će biti njena moć i u kojoj meri će podržavati trenutne ili konačne ambicije ove zemlje?

Ne može se znati ni kakva će biti situacija na jugoistoku Azije i kako će se na kraju završiti američka intervencija u ovom važnom delu sveta gde se borba vodi bez prestanka već 25 godina.

Dok Evropa izgleda prilično smirena — i pored toga što u njoj postoje problemi kao što je nemački — Afrika u svim svojim delovima ne pruža ni malo stabilniju perspektivu od one u Aziji, s obzi-

rom na to da su tinjanja u izvesnim zemljama komplikovana zamršenim spoljnim uticajima.

Sto se tiče političke nestabilnosti u nekim zemljama Južne Amerike i eksplozivnog stanja na Srednjem istoku, general Ajre smatra da se ne može znati da li će takva stanja pokazivati težnju bržeg ili sporijeg smirivanja, ili će, naprotiv, dovesti do poremećaja ravnoteže koji bi mogli da podstaknu druge poremećaje i tako stvore nove nestabilnosti.

Najzad, ne može se znati do kojih će granica biti rašireno nuklearno oružje u svetu; velike atomske sile moći će u početku da uspore to širenje ali nipošto da ga potpuno zaustave.

I tako svet — umesto slike relativne stabilnosti koju je pružao početkom stoleća Evropi, središtu ozbiljnih zategnutosti u to vreme — daje izgled jedne opšte nestabilnosti.

Usred takvog sveta utonulog u jedno vrenje čije se posledice ne mogu sagledati, čovek se plaši da će videti, bilo gde ubuduće, kako niču žarišta opšteg rata koja će pokazivati težnju brzog širenja kako bi obuhvatila najveći deo naše planete.

Oni koji bi ratovali bili bi brzo primorani, prema tempu savremenog rata, da operacije izvode na svim kontinentima i morima. Domet savremenih balističkih raketa — ne uzimajući u obzir sutrašnje kosmičke rakete — koji omogućuje da se s jedne tačke Zemljine kugle tuče bilo koja druga, briše, prema mišljenju generala Ajrea, prepreku koju su razdaljine nekada stvarale proširivanju ratova u geografskom smislu.

Gotovo trenutno dejstvo ovih raketa, kao i brzina sadašnjeg masovnog vazdušnog transporta izbrisali su rokove koji su se, u doba mornarice i železnice, uzimali u obzir prilikom izvođenja invazija.

Najzad, strahovita razorna moć nuklearnih i termonuklearnih projektila omogućuje da se za nekoliko trenutaka unište najveća dela ljudskog stvaranja. Na taj način, „munjevita” razorna dejstva treba da smene ranije (klasične) dugotrajne operacije.

Zbog svih ovih razloga eventualni opšti rat, drukčiji od ovih „čudnih ratova” kao što su sadašnji lokalni i ograničeni sukobi, mogao bi da otpočne bilo gde i da trenutno, ili u najmanju ruku vrlo brzo, zapali čitav svet.

Tako bi Francuska, nastavlja general Ajre svoja razmatranja, mogla brzo da bude uvučena u sukob koji se ne može predvideti, bilo da je napadne jedan od protivnika koji bi želeo da za svoju borbu upotrebi njenu teritoriju ili njena sredstva, bilo da je napadne ili razori iz daljine jedna od zaraćenih strana koja bi želela da spreči svog protivnika da se posluži teritorijom Francuske ili njenim sredstvima (izvorima).

Kako bi Francuska mogla da izbegne ovu pretnju pošto je ni razdaljina ni vreme ne bi više mogli zaštititi? Jedan a priori savez (gen. Ajre aludira na NATO — prim. V. H.) još manje bi joj mogao zagarantovati bezbednost pošto je gotovo nemoguće predvideti koji bi jednog dana mogao biti uzrok opasnog sukoba. S druge strane, ne može se predvideti ni kakva bi bila raspodela snaga u tom sukobu, tj. koja bi sila kojoj strani prišla, ili kakvo bi bilo posezanje jedne

sle na teritoriju neke druge, čak i bez njenog prethodnog pristanka, radi postizanja određenih strategijskih ciljeva.

Prema tome, da bi Francuska mogla da se suprotstavi svim ovim situacijama, treba da bude u stanju da, i mogućnošću svog eventualnog nuklearnog dejstva, odvrati one koji bi nameravali da se dočepaju njene teritorije ili da je razore bombama. Potrebno je, dakle, da ona sama bude što je moguće jača. U arsenalu savremenog naoružanja najveći učinak daju, tj. daleko su najefikasnija nuklearna oružja. Ta su oružja u stanju da svojim dejstvom na velikoj daljini, odnosno pretnjom (od užasnih efekata) koji izaziva to dejstvo, odvrate eventualne napade i učine ih nerentabilnim u odnosu na rezultate koji se od njih očekuju.

Ako Francuska, ističe general Ajre, želi da izbegne opasnosti koje bi je mogle ugroziti, potrebno je da raspolaže značajnim količinama balističkih raketa megatonske jačine, interkontinentalnog dometa, čije bi dejstvo moglo da odvrati one koji bi želeli, dejstvujući sa bilo kog kraja sveta, da iskoriste tle Francuske ili da je razore kako bi pripomogli ostvarenju svojih ratnih ciljeva.

Postati što je moguće jači u autonomnom smislu, posedovati sopstveno naoružanje velikog dometa i vrlo velike moći, koje je u stanju da odvrati bilo kog agresora, sasvim je nešto drugo nego formirati, uz isto finansijsko naprezanje, snagu koja bi bila samo dopuna snazi glavnog člana a priori saveza.

Uostalom, posedanje sopstvenog nuklearnog oružja — po mišljenju generala Ajrea — ne bi sprečilo Francusku da se, u slučaju kada odvratanje ne bi bilo dovoljno da je zaštititi od rata, uključi u neki savez prilagođen opasnosti koju treba otkloniti; ovo rešenje bi omogućilo Francuskoj da se, čak, pod povoljnijim uslovima uključi u njega, pošto bi do poslednjeg trenutka ostala slobodna u pogledu sopstvenih akcija — u okviru intencija saveza.

Autonomna snaga Francuske, u suštini što je moguće snažnija, ne bi nipošto trebalo — pošto se unapred ne može znati sa koje će strane naići opasnost i ugroziti buduće generacije — da bude orijentisana, usmerena, samo u jednom pravcu, jednog a priori neprijatelja, već da bude sposobna da interveniše protiv bilo kog neprijatelja, odnosno kako se to vojničkim jezikom kaže — na sve strane (u svim pravcima).

Ova osnovna koncepcija realizovala bi se najpre razvijanjem sadašnje francuske strategijske nuklearne sile kako bi se od nje stvorila termonuklearna, interkontinentalnog dometa, na sve strane, i to u tehničkim uslovima koji bi joj omogućavali da se zatim pretvori, kada to bude potrebno i moguće, u kosmičku silu — u doba kada se ostvari korišćenje kosmosa u vojne svrhe.

Zatim, razvijanjem sadašnjih francuskih „operativnih snaga” za izvođenje operacija u nuklearnim uslovima, operativnih snaga koje će neizostavno morati da budu opremljene nuklearnim oružjem i osposobljene za ofanzivna dejstva čak i izvan francuskih granica — čim bi Francuska bila napadnuta.

Najzad, kao zadnje, povećati već uloženi napor kako bi se realizovala teritorijalna odbrana koja bi u svako vreme pružala neposrednu bezbednost ostalim francuskim snagama i koja bi, u slučaju da Fran-

cusku, uprkos svih opreznosti i akcija, privremeno zauzmu neprijateljske snage, omogućila Francuzima da nastave sa pružanjem otpora na svom tlu, bar u oblastima koje su za to pripremljene.

Međutim, ma kakve bile detaljne mere koje treba preduzeti da bi se organizovale, formirale i opremile francuske snage, ipak, ne treba sebi stvarati iluzije; u sadašnje vreme, smatra general Ajre, postoji samo jedan izbor u pogledu bezbednosti Francuske:

— ili da se integriše u jedan a priori sistem i osloni na savez, tj. na njegovog najmoćnijeg člana (ili članove), što povlači sledeće posledice: brzo i konačno gubljenje autonomnih sredstava odbrane kojima raspolaže nacija; nemogućnost ostajanja po strani jednog opšteg rata, ma kakvi bili njegovi uzroci; mogućnost da ne bude branjena u izvesnim slučajevima — kao što je to bilo sa Čehoslovačkom u Minhenu 1938. god., i, najzad, postepen ali konačan gubitak nacionalne nezavisnosti;

— ili da uloži napor i izgradi sopstvenim sredstvima sistem odbrane koji ne bi bio protiv nikoga usmeren, već opšti, na sve strane, tj. sistem koji bi imao maksimalnu jačinu koju dopuštaju nacionalna sredstva Francuske i koji bi, rukovođen sa puno hladnokrvnosti i odlučnosti, u vidu odvrćanja, omogućio zemlji da izbegne izvesne opšte ratove, a ako ih ne bi mogla izbeći da u njima učestvuje pod najpovoljnijim uslovima; najzad, koji bi u toku kriza koje u budućnosti mogu uzdrmati svet osposobio Francusku da slobodno odlučuje o svojoj sudbini.

Po mišljenju generala Ajrea, samo ovo drugo rešenje odgovara najvišim interesima Francuske.

V. H.